

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата юридичних наук
Шкарупи Костянтина Вікторовича на дисертацію Мирошніченка Миколи
Миколайовича «Правове забезпечення інформаційної безпеки держави»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі
спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дослідження. В умовах сучасної науково-технічної та інформаційної революції інформаційна безпека держави функціонує як складний організм, який відіграє велику роль у суспільному прогресі людства. Сучасний стан правового забезпечення інформаційної безпеки України є вкрай неефективним, існуюча система нормативно-правових актів містить норми, зміст яких має наявні суперечності та неузгодженості, що зумовлює нестабільність національного законодавства і не сприяє розвитку досліджуваної сфери. Важливою умовою успішної реалізації правового забезпечення інформаційної безпеки держави є його вдосконалення на основі позитивного досвіду економічно розвинених держав. Дослідження проблемних питань регулювання інформаційної безпеки держави є однією з найактуальніших тем розвитку вітчизняного права сучасного періоду.

У незалежній Україні прийнято чимало законодавчих актів, за допомогою яких здійснюється регулювання інформаційної безпеки держави. До них відносяться: Конституція України; закони України: «Про інформацію», «Про Національну програму інформатизації», «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», «Про основи національної безпеки України»; а також підзаконні нормативно-правові акти: «Про стратегію національної безпеки України», «Про Доктрину інформаційної безпеки України», Рекомендації парламентських слухань з питань розвитку інформаційного суспільства в Україні, Концепція Національної програми інформатизації, Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні, Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020». Вищезгадані та інші правові джерела заклали основи для організації регулювання інформаційної безпеки держави.

З урахуванням зазначеного не виникає сумнівів щодо актуальності обраної теми дослідження. Вкрай важливим є комплексне вирішення проблематики інформаційної безпеки держави та розроблення конструктивних пропозицій стосовно вдосконалення відповідної нормативно-правової бази.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Цінність творчого пошуку дисертанта полягає у тому, що робота була виконана на підставі ґрунтовного аналізу науково-теоретичних досліджень в галузях інформаційного, адміністративного та фінансового права в Україні та інших державах близького та далекого зарубіжжя, а також детального і послідовного узагальнення досвіду становлення та розвитку інформаційної безпеки держави з урахуванням передового іноземного досвіду, що було проведено з метою висунення та обґрунтування пропозицій щодо удосконалення правового забезпечення інформаційної безпеки України.

Саме це й дозволило автору у роботі сформулювати конструктивні пропозиції щодо подальшого комплексного вирішення проблематики правового забезпечення інформаційної безпеки держави.

Фундаментальність та комплексність роботи проявляється у всебічному та поступовому вивченні дисертантом предмету дослідження. У дисертації чітко сформульовані мета та завдання дослідження, їх постановка та послідовність дозволяють розкрити основний зміст теми. Об'єкт та предмет дослідження визначені у відповідності до встановлених вимог та дозволяють розв'язати важливу науково-прикладну задачу.

Дисертація виконана на високому науковому та професійному рівні, за своїм оформленням відповідає вимогам МОН України. Робота, запропонована дисертантом, характеризується системним підходом до предмету дослідження. Структура дисертації Мирошніченка М.М. логічно витікає з поставлених завдань, об'єкту та предмету дослідження та складається із вступу, трьох розділів, які об'єднують сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Внутрішня структура дослідження, що розглядається, повністю розкриває суттєві проблематику правового забезпечення інформаційної безпеки держави. Робота

містить ґрунтовні наукові положення, які мають науково-теоретичне значення та практичну спрямованість.

Мета дисертації полягала у поглибленні наукових знань на основі аналізу чинного законодавства України, передового зарубіжного досвіду, нормотворчої та правозастосовної практики стосовно розробки дієвої та ефективної системи правового забезпечення інформаційної безпеки держави. Досягненню такої мети сприяло вирішення завдань, які коректно ставить перед собою автор.

Розділи дисертації поєднані загальною метою дослідження і в них, відповідно до плану дослідження, розкривається його об'єкт і предмет. Об'єкт і предмет визначені відповідно до встановлених вимог.

Положення дисертації ґрунтуються на значній емпіричній базі, яку становлять статистичні матеріали, що характеризують стан інформаційної безпеки як в Україні, так і у світі, відкриті звіти про роботу виконавчих органів влади України, політико-правова публіцистика, довідкові видання, наукові видання, результати аналізу державних програм.

Висновки відповідають сутності розглянутих питань і відзначаються чіткістю викладених думок. Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій підтверджується правильним вибором методологічної бази проведеного дисертаційного дослідження.

Автором проаналізовані та використані, в основному всі відомі на даний час дослідження попередників, які в тій чи іншій мірі мали відношення до предмету дисертаційного дослідження, про що свідчить теоретична база дослідження, виявлена сутність зазначеної проблематики, її значимість, практичне значення дослідження. Сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації можна вважати достатньо обґрунтованими. Вони зроблені з використанням загальнонаукових та спеціальних методів пізнання правових явищ, зокрема таких як: діалектичний, формально-догматичний, моделювання, логічний, порівняльно-правовий, феноменологічний, історико-правовий, системно-структурований методи, дали можливість з усіх боків проаналізувати проблематику правового забезпечення інформаційної безпеки держави

За текстом дисертаційного дослідження можна зробити висновок, що дисертант вдало використовує зазначені методи та демонструє наявність навичок творчого наукового дослідження. Дисертаційна робота Мирошніченка М.М. свідчить про ґрунтовне вивчення дисертантом чинного законодавства України та інших держав, низки міжнародних нормативно-правових актів, спеціальної літератури з предмету дослідження. Слід зауважити, що база джерел дисертації включає більше ніж дві сотні найменувань, що підкреслює достовірність та обґрунтованість висновків, зроблених дисертантом.

Дана наукова робота є комплексним дослідженням правового забезпечення інформаційної безпеки держави, адже у сучасній теорії та практиці вказані проблеми є ще не зовсім вирішеними.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації не викликає сумнівів. Положення дисертації реально ґрунтуються на об'єктивних теоретичних дослідженнях, висновки є достовірно обґрунтованими та базуються на теоретичних судженнях автора. Наукова новизна одержаних результатів дисертації визначається тим, що дисертація є одним з перших у сучасній вітчизняній правовій науці комплексним дослідженням, яке вирішує науково-практичне завдання парадигми правового забезпечення інформаційної безпеки держави. У результаті дослідження сформульовано й обґрунтовано низку нових положень, які мають важливе теоретичне та практичне значення для подальшого успішного розвитку правової держави. Інша частина положень розглянута з якісно нових позицій.

Так, у результаті дослідження на основі аналізу базових положень норм чинного законодавства запропоновано сучасну парадигму правового забезпечення інформаційної безпеки держави, сутність якої полягає у запровадженні нових теоретико-правових і практичних підходів до вивчення даного феномену та системи його правового регулювання. Дана парадигма являється динамічним явищем, що знаходиться у постійному розвитку внаслідок впливу на неї глобалізаційних процесів, які розвиваються у пришвидшеному темпі. У наслідок цього жодна окрема держава не спроможна у повній мірі навіть наблизитися до

повного вирішення проблем у процесі забезпечення власної інформаційної безпеки.

Матеріали дисертації дають можливість отримати цілісну інформацію про правового забезпечення інформаційної безпеки України та інших державах близького та далекого зарубіжжя.

Дисертантом уперше обгрунтовано низку нових у теоретичному та практичному плані наукових положень. Дисертація є самостійною завершеною науковою працею, в якій частина питань розглядаються вперше, інші - розкриваються по-новому з урахуванням сучасного стану розвитку правової науки. Зокрема, уперше також розроблено авторський підхід стосовно розв'язання завдань правового забезпечення інформаційної безпеки держави, зокрема, запропоновано включити розділ «Інформаційна безпека держави» до майбутнього Інформаційного кодексу України для заповнення правового вакууму у сфері забезпечення інформаційної безпеки нашої держави. Вказаний нормативно-правовий акт має стати базовим у регулюванні питань інформаційної діяльності держави у цілому та інформаційної безпеки зокрема, а також створити комплексне та системне підґрунтя для формування даного сегмента. Відповідно до положень нового базового кодексу, мають розроблятися й інші правові акти, а реалізація зазначених висновків та пропозицій має сприяти удосконаленню правового забезпечення інформаційної безпеки держави.

У розділі 1 проведено загальнотеоретичний аналіз правових основ дослідження інформаційної безпеки держави. Також сформульовано авторську позицію щодо розуміння поняття «інформаційна безпека держави» у вузькій та широкій інтерпретації. У вузькому значенні інформаційна безпека держави виступає як рівень захищеності та стійкості протистояння негативним явищам та загрозам в інформаційній сфері. У широкому її розумінні – це стан захищеності життєво важливих інтересів держави, за якого забезпечується її повноцінне функціонування та розвиток у сучасному глобалізованому інформаційному просторі. Визначено, що в існуванні будь-якої держави досить важливою є державна інформаційна політика, яка у свою чергу, виступає складовою зовнішньої і внутрішньої політики держави та здійснює широкомасштабний

вплив на всі сфери життєдіяльності суспільства. Проаналізовано теоретико-правові основи функціонування інформаційної безпеки держави та її місце в системі забезпечення національної безпеки держави. Розглянуто проблематику забезпечення інформаційної безпеки держави в умовах розвитку та поширення глобалізаційних процесів, а також через призму властивостей зміни параметрів у просторі та часі, виділено два підходи: статичний та динамічний. Доведено, що у правовому аспекті вона базується на засадах правової демократичної держави і реалізується за допомогою норм права, що у сукупності утворюють відповідне законодавство, що регулює дану сферу.

У розділі 2 дисертантом поглиблено наукові знання на основі досягнень вітчизняної юриспруденції, а також нормотворчої та правозастосовної практики для розробки ефективної та дієвої системи правового забезпечення інформаційної безпеки держави. Проаналізовано правовий статус суб'єктів, що здійснюють забезпечення інформаційної безпеки у нашій державі та визначено, що в Україні не сформована чітка структура органів, які забезпечують інформаційну безпеку. Визначено, що нормативно-правові акти, що регулюють дане питання також не є узгодженими між собою. Законодавством завдання та функції стосовно забезпечення інформаційної безпеки держави покладаються на велику кількість державних органів, компетенція яких стосується різних сфер державного управління, вони мають різну підпорядкованість. У зв'язку з цим відсутні механізми взаємодії відповідних органів, діяльність цих органів з питань забезпечення інформаційної безпеки не спрямовується та не координується, тому на сьогодні фактично відсутня цілеспрямована державна політика щодо забезпечення інформаційної безпеки. Відзначено, що протягом всього періоду існування проблемних питань вказаної сфери як науковці, так і практики неодноразово намагалися класифікувати загрози інформаційній безпеці держави, їх джерела походження для подальшого вироблення ефективних способів щодо мінімізації даного негативного явища. Проте, однозначна думка стосовно даного питання відсутня і до сьогодні. Визначено, що одним із найбільш важливих елементів сучасної парадигми інформаційної безпеки держави є її система нормативно-правового, методологічного та організаційного забезпечення, яка

створює передумови для розбудови в Україні демократичної, соціальної та правової держави, а також належного теоретичного забезпечення відповідних державотворчих і правотворчих процесів та явищ.

У розділі 3 визначено, що у деяких державах існує досить потужне правове регулювання інформаційної безпеки держави. Окремі елементи такого регулювання запропоновано запозичити. Використання позитивного зарубіжного досвіду фінансово розвинених держав для посилення фундаментальних підвалин даної сфери у вітчизняному законодавстві є, безумовно, актуальним як з наукового, так і з практичного погляду. Відзначено, що стан інформаційної безпеки можемо визначити як предмет правового регулювання, який являє собою особливий правовий порядок, встановлений державою за допомогою правових норм і забезпечений нею шляхом роботи з інформацією. Фінансово розвинені держави при захисті власної інформаційної системи застосовують відповідні механізми, ефективність використання яких вимагає врахування провідного зарубіжного досвіду у вітчизняній інформаційній сфері для належного захисту інформаційної безпеки держави. Також у розділі проведено аналіз зарубіжного законодавства щодо забезпечення інформаційної безпеки та визначено, що доцільним є запозичення позитивного досвіду таких держав, як: Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, Російська Федерація, Сполучені Штати Америки, Французька Республіка, Федеративна Республіка Німеччина, Республіка Білорусь. На основі використання зарубіжного досвіду обґрунтовано, що, реалізуючи комплексний та системний підхід до удосконалення чинного законодавства України у сфері забезпечення інформаційної безпеки, необхідно включити розділ «Інформаційна безпека держави» до майбутнього Інформаційного кодексу України, що утворить підґрунтя для формування даного сегмента та допоможе у повній мірі реалізувати загальнодержавні інтереси у інформаційній сфері. Правовою підставою вищевказаного стає позитивний зарубіжний досвід згаданих розвинених держав, який являє собою особливий правовий порядок, встановлений державою і забезпечений нею шляхом роботи з інформацією.

В рамках дисертаційної роботи Мирошніченко М.М. здійснив комплексний аналіз проблематики правового забезпечення інформаційної безпеки держави, розглянув ряд чинних нормативно-правових актів, наукових та літературних джерел, а також здійснив аналіз позитивного досвіду інших розвинених держав.

Дисертантом було виявлено проблеми та недоліки системного характеру у чинному законодавстві України, яке регулює правового забезпечення інформаційної безпеки України. На основі позитивного вітчизняного та зарубіжного досвіду у досліджуваній сфері автором сформульовано ряд висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на правового забезпечення інформаційної безпеки України.

Практична і теоретична значущість результатів дисертаційного дослідження. У дисертаційній роботі Мирошніченко М.М. сформульовано важливі для науки інформаційного, фінансового та адміністративного права теоретичні висновки та практичні рекомендації.

Заслуговують на увагу запропоновані дисертантом напрями розвитку правового забезпечення інформаційної безпеки держави, що були оприлюднені у 6 фахових статтях та на 3 конференціях.

Позитивно оцінюючи в цілому дисертаційне дослідження Мирошніченко М.М. «Правове забезпечення інформаційної безпеки держави» слід зазначити, що деякі його положення є спірними та потребують додаткової аргументації.

Зауваження та побажання щодо змісту дисертації.

1. У підрозділі 3.2. «Імплементація позитивного зарубіжного досвіду правового забезпечення інформаційної безпеки держави» дисертант пропонує особливу увагу приділити напрацюванню розділу, який буде присвячено ключовим питанням даного інституту, що увійде у структуру Інформаційного кодексу України. Яким чином автор бачить можливість вирішення усіх існуючих проблем, що стосуються правового забезпечення інформаційної безпеки держави за допомогою одного розділу, що має упорядкувати існуючі суспільні відносини?

2. По тексту роботи, а особливо у підрозділі 1.2. «Роль інформаційної безпеки держави в умовах глобалізації світового інформаційного простору»

потребує додаткової аргументації позиція автора стосовно співвідношення та визначення рівня взаємного впливу таких категорій, як: глобалізація, інформаційна безпека та інформаційний простір.

3. У підрозділі 3.1 дисертант найбільш уваги приділяє дослідженню правового забезпечення інформаційної безпеки США, також відповідний досвід розглядається першим. Що саме автор пропонує запровадити у вітчизняному законодавстві використовуючи позитивні напрацювання правової системи США. Відповідаючи на дане питання дисертанту потрібно урахувувати, що найбільша кількість інформаційних втрат відбувається саме у США.

4. Аналіз наукової думки та емпіричного матеріалу дає змогу констатувати, що проблема інформаційної безпеки держави розглядається за трьома основними аспектами: захист інформації, контроль за національним інформаційним простором, достатнє інформаційне забезпечення державних і недержавних органів, громадських, приватних організацій. На нашу думку, зміст роботи був би логічно завершеним за умови врахування даних положень.

Викладені вище міркування викликані інтересом до дисертаційного дослідження, новизною та актуальністю питань, що підняті автором. Розроблені в дисертації ідеї можуть бути базою для подальшого плідного дослідження теми. Зазначені зауваження у своїй більшості мають дискусійний характер і тому суттєво не можуть вплинути на позитивну оцінку дисертаційної роботи, яка в цілому відповідає встановленим вимогам до присвоєння наукових ступенів.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження.

Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до обов'язкових вимог, встановлених до такого виду робіт.

Висновок про відповідність дисертації вимогам. Вивчення змісту дисертації та автореферату, ознайомлення з опублікованими працями дають можливість стверджувати, що рецензована дисертаційна робота Мирошниченка Миколи Миколайовича «Правове забезпечення інформаційної безпеки держави», є самостійним, завершеним науковим дослідженням актуального і надзвичайно важливого наукового і практичного напрямку, містить належно обґрунтовані

висновки і рекомендації, що в сукупності вирішують науково-практичне завдання удосконалення правового забезпечення конфіденційності у фінансово-правових відносинах і відповідає паспорту спеціальності 12.00.07 - адміністративне право та процес, фінансове право, інформаційне право, а також вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567 (зі змінами), а її автор Мирошниченко Микола Миколайович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

старший науковий співробітник
науково-дослідного центру з питань діяльності органів та установ
Державної кримінально-виконавчої служби України
Інституту кримінально-виконавчої служби,
кандидат юридичних наук

К.В. Шкарупа

Начальник Інституту
кримінально-виконавчої служби
заслужений діяч науки і техніки України,
доктор юридичних наук, професор

Є.Ю. Бараш